

Obrazy Miejscowości w Prasie Lwowskiej
1811–1939

TOM I

Lubycza Królewska

Zebrał, opracował i komentarzem opatrzył
Bartosz W. Warzocha

Z przedmową
Zdzisława Pizuna

Copyright © 2026 by BW Digital Systems & Publishing

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej publikacji nie może być powielana, przechowywana w systemach wyszukiwania informacji ani przekazywana w jakiegokolwiek formie i jakimikolwiek środkami – elektronicznymi, mechanicznymi, kopiującymi, nagrywającymi czy innymi, nie może być też wykorzystana do szkolenia technologii lub systemów sztucznej inteligencji, w całości lub w częściach, niezależnie od formy jej udostępnienia (druk, e-book itp.) – bez uprzedniej pisemnej zgody wydawcy. Wyjątek stanowią krótkie cytaty w recenzjach i pracach naukowych, dozwolone na zasadach określonych w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Publikacja zawiera obszerne cytaty z XIX- i XX-wiecznej prasy galicyjskiej, stanowiącej materiał domeny publicznej.

Redakcja i korekta:
BW Digital Systems & Publishing

Projekt okładki:
Bartosz Warzocha

Skład i łamanie:
BW Digital Systems & Publishing

Przy korekcie tekstu korzystano ze wsparcia asystenta Claude firmy Anthropic. Skład wykonano w oprogramowaniu Scribus 1.7 z użyciem czcionek Liberation Serif, a także autorskich czcionek BW Comic Regular v1 i v2 dla komiksów. Zamieszczone w tekście komiksy wykonano na tablecie graficznym firmy HUION, w oprogramowaniu Krita 5.2 oraz Gimp 3.0 ze wsparciem AI. Mapy wykonano wektorowo w oprogramowaniu Inkscape 1.4.

Wydawca:
BW Digital Systems & Publishing – Bartosz Warzocha

ISBN 978–83–980239–0–0

Wydanie I
Wieliczka 2026

Spis treści

Od wydawcy.....	7
Przedmowa.....	11
Wstęp.....	15
Prasa Lwowska.....	16
Gazeta Lwowska.....	17
Gazeta Narodowa.....	17
Kurjer Lwowski (Kurier Lwowski).....	17
Słowo Polskie.....	18
Dziennik Polski.....	18
Tło historyczne, czyli 128 lat Europy w telegraficznym skrócie.....	18
Materiał źródłowy i metoda badawcza.....	24
Jak korzystać z książki?.....	25
Cytaty i przypisy.....	26
Cytaty z prasy lwowskiej.....	27
Linie czasowe.....	29
Ramki.....	29
Słowo o prawach autorskich.....	29
Dawne nazwiska i opinie.....	30
Podziękowania.....	30
Rozdział 1. O Lubyczy – czyli jak czytać dawne gazety?.....	31
Filtr 1: Jedna, czy trzy?.....	34
Filtr 2: Jak to jest z tą nazwą?.....	34
Filtr 3: Gdzie leży Lubycza?.....	35
Filtr 4: Wielokulturowość i wielonarodowość.....	40
Filtr 5: Infrastruktura.....	42
Filtr 6: Język i styl dawnych gazet.....	45
Pierwsza wzmianka.....	50
Podsumowanie.....	50
Rozdział 2. Właściciele Lubyczy.....	54
Dzieje dawniejsze.....	54
Józef książę Woroniecki (do 1842).....	55
Rodzina Zielińskich (około 1842–1867).....	57
Ludwik.....	57
Sabina.....	60
Synowie.....	62
Rodzina Kaempffe (około 1867–1938).....	64
Karol.....	65
Herman.....	65
Dwóch Alebtrów i Margareta.....	68
Maksymilian Parnas (około 1901–1913).....	70
Marcin Horowitz (około 1913–1938).....	70
Paweł książę Sapieha (1929?).....	72
Sukcesja własności Lubyczy.....	74
Rozdział 3. Ludzie.....	80

Przyjechali/wyjechali.....	80
Mieszkańcy Lubyczy.....	83
Honorowi obywatele.....	85
Józef Piłsudski w Lubyczy?.....	85
Jan Lam.....	86
Kinematogramy.....	88
Rozdział 4. Polityka i administracja.....	91
Administracja.....	92
Gminy zbiorowe.....	93
Audiencja.....	93
„Panama”.....	94
Kontrola gmin i powiatów.....	95
Lubycza na celowniku!.....	97
Wybory.....	100
Rozwiązanie rady gminnej.....	106
Komora celna.....	107
Podatki.....	108
Kataster i grunty.....	113
Dochody i dodatki gminne.....	118
Sejmowe ambicje.....	121
Sprawy ukraińskie.....	123
Różne.....	124
Rozdział 5. Gospodarka i przedsiębiorczość.....	126
Fabryka konserw.....	130
Wystawa w Krakowie.....	137
Wystawy we Lwowie.....	138
Wystawa w Wiedniu.....	142
Inne wystawy pod starym zarządem.....	146
Wystawa w Zakopanem.....	148
Pozostałe wystawy i wydarzenia.....	150
Fabryka na jarmarku lwowskim.....	154
Lubycza fabryka konserw – galicyjski potentat?.....	155
Spór możnych panów, restrukturyzacja i początek końca?.....	160
Fabryka doktora Marcina Horowitza.....	165
Upadłość.....	166
Reklama.....	175
Ogrodnictwo i rolnictwo.....	184
Ogród handlowy.....	186
Zarząd dóbr.....	195
Oferty pracy.....	196
Wystawa we Lwowie po raz drugi.....	196
Fabryka fajansu.....	197
Wystawa w Paryżu.....	201
Wystawa żydowskiego przemysłu artystycznego.....	203
Fabryka zapalek.....	206
Fabryka terpentyny.....	207
O co chodzi z zarządem dóbr?.....	208
Inne przedsiębiorstwa i interesy.....	211
Młyn.....	211
Staw rybny.....	212
Propinacja.....	213
Gorzelnie.....	214
Przemysł drzewny.....	216
Towarzystwo kredytowe.....	217
Nafta i wosk ziemny?.....	220
Pozostałe.....	220
Licytacje i sprzedaż nieruchomości.....	224

Licytacje Horowitza.....	257
Jarmarki.....	261
Stowarzyszenia.....	262
Strajki i protesty.....	264
Pozostałe tematy.....	265
Koszernie szparagi w fajansie, czyli jak to w końcu było?.....	265
Rozdział 6. Klęski żywiołowe i katastrofy.....	272
Gradobicia i burze.....	272
Pożary.....	278
Epidemie u ludzi.....	286
Epidemie u zwierząt (epizootie).....	289
Na ratunek!.....	293
Inne nieszczęścia.....	297
Rozdział 7. Wojsko i żandarmeria.....	299
Napoleon.....	299
„Szpital” Ludwika Zielińskiego.....	300
Posterunek żandarmerii.....	301
Manewry wojskowe.....	304
I wojna światowa.....	305
Konflikt polsko-ukraiński.....	307
Powrót uchodźców.....	308
Zaginieni.....	309
Krwawe wydarzenia 1930 roku.....	315
Dezercja.....	319
Składki.....	320
Rozdział 8. Kryminalia i inne wypadki.....	321
Zabójstwa.....	322
Polowania na ludzi doktora Horowitza.....	329
Sprawa Smaluchowej.....	333
Sprawa Altenbergowej.....	338
Sprawa Kudryczów.....	343
Sprawa Łanowego.....	345
Podpalenia.....	358
Kradzieże i napady.....	361
Wypadki.....	377
Inne przypadki.....	381
Lubyckie alibi.....	394
Awantury polityczne.....	395
Rozdział 9. Transport i komunikacja.....	405
Pocztą.....	405
Infrastruktura.....	405
Ludzie poczty.....	411
Trakty i drogi.....	416
Historia pewnej drogi.....	420
Co się działo później?.....	438
Dozorca dróg państwowych w Lubyczy.....	441
Kolej.....	441
Linia 165.....	442
Budynek stacji w Lubyczy.....	447
Rozwój kolei w Lubyczy według prasy.....	449
Telegraf.....	459
Telefon.....	461
Rozdział 10. Służba zdrowia, oświata i kultura.....	462
Służba zdrowia.....	462

Szkolnictwo.....	470
Czytelnia.....	479
Datki.....	479
Rozrywka, kultura i doktor Ignacy Weiss.....	482
Skarpetki dla doktora.....	483
Rozdział 11. Religia i tematy wyznaniowe.....	485
Kościół greckokatolicki.....	485
Izraelicka gmina wyznaniowa.....	488
Kościół rzymskokatolicki.....	491
Rozdział 12. Pozostałe tematy.....	493
Kuratele.....	493
Inne sprawy cywilne.....	498
Różne wzmianki.....	505
Ogłoszenia drobne inne.....	513
Nekrologi i podziękowania.....	518
Obraz Lubyczy w prasie lwowskiej.....	520
Dodatek – Chronologiczny wykaz wszystkich użytecznych wzmianek prasowych.....	526
Indeks osób.....	531
Słów kilka o bibliografii.....	540

Od wydawcy

Świat XXI wieku to świat wyścigu i rywalizacji, konfliktów i sukcesów zredukowanych od rozmachu dawnych pól bitewnych i imperiów do lokalnego placu zabaw, boiska, miejscowości czy korporacyjnego biura. Choć skala jest już dziś zupełnie inna, dawne metody rozpychają się łokciami w codziennym życiu, bardzo często z realną szkodą dla ogólnego dobra lokalnych społeczności.

W ten oto sposób – na przykład – menadżer sieciowego sklepu rozczytuje się w *Sztuce wojny* Sun Tzu, aby lepiej wypełniać rolę lidera i dowodzić swoją *petite armée*¹ sprzedawców.

Gdzieś w tej rywalizacji jest też miejsce dla regionalistów strzegących swoich odkryć i tajemnic, a także wnoszących historyczny, antropologiczny i etnograficzny dyskurs na poziom ekstremalnego formalizmu.

Myślę, że niezwykle cierpi na tym literatura regionalistyczna, która – o ile wprost nie służy promocji lokalnej twórczości, środowisk i przedsięwzięć – mimo bezdyskusyjnej i bardzo wysokiej wartości merytorycznej, niejednokrotnie wepchnięta w ramy naukowych standardów, zwyczajnie pozbawia czytelnika satysfakcji, zabawy i radości czytania. Ginie przy tym przyjemność odkrywania faktów o rodzimej miejscowości czy najbliższym regionie, w sposób nowoczesny, atrakcyjny i wynikający ze współczesnych trendów wydawniczych. Poza tym myślę, że każdy czytelnik zgodzi się ze stwierdzeniem, że nie tylko samymi faktami społeczności lokalne budują swoje zwyczaje i etosy. Mamy w sobie coś z natury podglądaczy i szperaczy – ten zadziorny pierwiastek, który każe nam śledzić losy rodzin z telewizyjnych seriali, a i czasami podkolorować dobrą opowieść.

Mamy zatem wysyp wszelkich *studiów, przyczynków, rozpraw, monografii, analiz i opracowań źródłowych*, które naturalnie, zgodnie ze sztuką, naukowym rygorem i protokołem, ale też w dość komfortowym asekurancie, zwykle „nie wyczerpują podejmowanych zagadnień i tematów”, a także „wymagają dalszych badań”. Każde z tych dzieł robi jednak mały krok naprzód, choć nieustępliwie pozostaje w utartej formule. Przykrą konsekwencją tego jest sytuacja, w której jak na lekarstwo mamy autorów mających własny i wyrazisty głos, pozwalający utożsamiać badawcze tezy z konkretnymi nazwiskami.

Gdy w roku 2014 rozpoczyname swoje studia i badania nad historią Wypraw Krzyżowych, planując zwieńczyć je w przyszłości albumem, wiele czasu spędziłem na roztrząsaniu wątpliwości dotyczących metodologii historycznych badań naukowych (która pod względem formalnym bywa postrzegana jako

1 Żartobliwe nawiązanie do Wielkiej Armii Napoleona

stosunkowo prosta). Ogólnie rzecz ujmując, całość zamyka się w syntezie przez analizę, jednak wartość i zakres analizy ściśle zależą od liczby i jakości materiału badawczego, co często ogranicza możliwości i dusi w zarodku różne kierunki badań.

Intuicyjnie oczekiwałem czegoś więcej i z pomocą przyszły słowa Stevena Runcimana, brytyjskiego historyka i dyplomaty:

Wydaje się nierozsądne, aby jedno angielskie pióro mogło współzawodniczyć z armią amerykańskich maszyn do pisania. W istocie rzeczy nie ma mowy o współzawodnictwie. Wprawdzie pojedynczy autor nie może przemawiać z aurytetytem przynależnym zespołowi uczonych, jednak ma on szansę nadania swemu dziełu spójności, a nawet kształtu epickiego w stopniu nieosiągalnym dla żadnego ciała zbiorowego. (...) Współczesna historiografia wkroczyła w epokę aleksandryjską, w której krytycyzm wziął górę nad twórczością. Przytłoczony masą drobiazgowej wiedzy i sterroryzowany czujną surowością swych kolegów, historyk dzisiejszy zbyt często szuka azylu w pełnych erudycji artykułach i bardzo specjalistycznych rozprawach, owych małych twierdzeniach, które są łatwe do obrony. Jego praca może mieć ogromną wartość, ale nie stanowi celu ostatecznego. W moim przekonaniu obowiązkiem historyka jest pisać historię, to znaczy podejmować próbę przedstawienia w jednej śmiałej sekwencji tych wielkich wydarzeń i ruchów, które kształtowały ludzkie losy. Pisarza, który z pewną brawurą zaryzykuje taką próbę, nie powinno się krytykować za jego ambicję, choćby zasłużył sobie na naganę za niedostatki rynsztunku lub błędne konkluzje².

Gdy jakiś czas później skonfrontowałem perspektywę Runcimana w ciekawej korespondencyjnej dyskusji z jednym z wybitnych lubyckich regionalistów, spotkałem się z zarzutem, że „fantazjowanie” na potrzeby historii prowadzi na manowce. Jednak po latach wymiany elektronicznych listów mogę powiedzieć, że to właśnie to „fantazjowanie” niejednokrotnie naprowadzało nasze rozważania na odkrywcze tory i pozwalało dostrzec dotąd niedostrzegalne aspekty poruszanych zagadnień, a owoce i ślady tych starań i starć do dziś obserwuję w licznych wzmiankach zamieszczanych w Internecie i artykułach.

Zogniskowanie mojej uwagi i priorytetu na Lubyczy Królewskiej ma niezwykle prostą i wręcz banalną przyczynę. Otóż z miejscem tym łączy mnie szczególnie związek i sentyment, gdyż spędziłem w nim pierwszych trzydzieści lat swojego życia.

Nie chcę przez to torpedować czytelnika anegdotami i banałami rodem z *Daleko od szosy* Henryka Czarneckiego, a wskazać jedynie, że sam czuję się częścią opisywanego wyżej problemu, co być może daje mi prawo – jak i czytelnikowi – do nieco ostrzejszej diagnozy i wy tłumaczenia tonu, którego chętnie używam, chroniąc się za tarczą argumentów Runcimana. Celem moim jest szczerza refleksja nad kondycją literatury regionalnej, do której zasobu – niniejszym tomem – kieruję swoje kroki.

2 Steven Runciman, *Dzieje Wypraw Krzyżowych*, Tom I, Wydawnictwo „Książnica”, Katowice 2009, s. 11

W sześćsetletniej historii Lubyczy Królewskiej przewija się wiele nazwisk, za którymi niejednokrotnie kryją się burzliwe życiorysy, losy i opowieści mogące stanowić inspirację do ciekawych filmowych scenariuszy. Przewijają się wyznania i religie skupiające w jednym miejscu złożoną duchowość znacznej części ziemskiego globu, a wszystkie one w sposób tworzący niezwykle różnorodny kalejdoskop w jednym małym punkcie na mapie – gdzieś pomiędzy Zamościem i Lwowem.

Według mnie jedną z najciekawszych historii jest ta, jaką mógłby opowiedzieć o sobie Ludwik Zieliński (o którym również będzie więcej w niniejszym tomie), który głodny wiedzy o świecie, a także zafascynowany lokalną historią, heraldyką i genealogią, niestrudzenie szukał odpowiedzi na liczne, nurtujące go pytania. To, co cechowało jego twórczość, to osobista perspektywa i odwaga snucia przypuszczeń i fantazji, a także zagłębianie się w lokalnych historiach i folklorze.

Potrzeba dzielenia się swoimi odkryciami i pasjami znalazła w końcu ujście w jego własnym periodyku, któremu nadał on wdzięczną nazwę: *Lwowianin (Czyli Zbiór Potrzebnych i Użytecznych Wiadomości)*, a który – zgodnie z podtytułem – dostarczał czytelnikowi masę informacji z różnych dziedzin i prywatnych doświadczeń i badań autora.

Tak oto zainspirowany niezwykłą historią Ludwika Zielińskiego i jego pasją, pchany perspektywą, którą odkryłem w słowach Stevena Runcimana, podjąłem próbę stworzenia własnego wydawnictwa, którego pierwszym owocem jest tom trzymany przez czytelnika w jego łaskawej ręce.

Moim zamiarem jest między innymi wspieranie literatury regionalnej i literatury faktu, ale wszędzie tam, gdzie śmiałość jej twórców gaśnie przyćmiona blaskiem autorów, którzy na dobre już rozsiedli się w regionalistycznym kanonie.

Niniejszy tom jest natomiast nie tylko pierwszą inicjatywą, jaką podejmuję jako wydawca, ale też pierwszym tomem planowanej serii wydawniczej, której celem jest przedstawienie sylwetek miejscowości dawnej Galicji takich, jakie wynikają wprost z wyboru prasy lwowskiej. W chwili pisania tych słów tom *Lubycza Królewska* gotowy jest do druku, zaś prace nad tomem *Bełzec* są na ukończeniu.

W roku 2025, gdy na poważnie zająłem się genealogią, opracowałem narzędzie analityczne w postaci aplikacji komputerowej, która ułatwia pierwsze zderzenie ze zdigitalizowanymi i wciąż coraz liczniejszymi materiałami archiwalnymi.

Bardzo szybko zrozumiałem, że może ono posłużyć także do analizy niezliczonych zasobów dawnych czasopism, jakie od kilku lat są dostępne w zbiorach różnych cyfrowych bibliotek. Z nadzieją, że pomoże to w przygotowaniu i publikacji wartościowych materiałów, w szczególności mogących przynieść odpowiedzi na palące pytania z zakresu lokalnych historii, rzuciłem moją maszynkę do mielenia akt w ruch.

Czy jest i będzie to próba udana? Zdecyduje czytelnik.

Wierzę jednak, że zanim zapadnie ostateczna ocena, czytelnik znajdzie wiele radości i inspiracji w lekturze tego i kolejnych tomów, a deklarowane i proponowane podejście metodologiczne przyniesie wrażenie powiewu świeżości.

Ufam też, że wyjście poza narzucony schematyzm, zadawanie pytań (a czasami może nawet i fantazjowanie), a także komentarze i wątpliwe poczucie humoru, z jakim spotka się czytelnik na stronach książki, spełnią swoje zadanie i będą inspiracją do dalszego zgłębiania poruszanych zagadnień, a także zachętą do sięgania po kolejne pozycje wydawnictwa.

*Bartosz W. Warzocha
Wieliczka, 28 lutego 2026*

Rozdział 1. O Lubyczy – czyli jak czytać dawne gazety?

Rozmowa o Lubyczy (szczególnie w kontekście dawnej prasy) wymaga przyjęcia specyficznej optyki, gdyż jest z nią, tą niepozorną i niewielką kropką na mapie, niemal ten sam problem, jaki jest z ziemskim globusem i jego postrzeganiem. Zadanie to niełatwe i często wymaga kilku prób lub nawet pewnych ćwiczeń, zanim nabierzemy odpowiedniej wprawy.

Gdy patrzymy na globus, wiemy w sposób bezdyskusyjny i niemal naturalny, gotowi bronić tej racji za wszelką cenę, że kierując się ku północy musimy patrzeć na górą, zaś ku południowi, że na dolną część ziemskiej kuli. Choć z punktu widzenia wszechświata nie ma to żadnego znaczenia, to tak się w całym świecie umówiliśmy i koniec. Niezależnie od miejsca na naszej planecie, każdy napotkany człowiek ten pogląd bez wahania z nami podzieli.

Potrzeba ogromnego wysiłku, aby wyobrazić sobie, że może być odwrotnie, że Antarktyda znajduje się gdzieś u góry, a wybierając wycieczkę do Włoch, musimy kierować się w rejony, gdzie zwykle bywa północna część Australii. Ba! Nawet prosty eksperyment, w którym odwrócimy globus w rękach dołem do góry, powoduje dyskomfort i wrażenie czegoś nienaturalnego.

Podobny problem z postrzeganiem Lubyczy wiąże się z tym, że każdy z nas – współcześnie żyjących – wie, że aby dojechać do granicy kraju, trzeba udać się około sześciu i pół kilometra na południowy wschód. Tak jest i koniec. Tam, za tą granicą, jest już inny świat, inny kraj, potrzebujemy paszportu, aby się tam udać, musimy porozumiewać się w inny sposób. Po prostu to czujemy i nawet nie musimy się nad tym szczególnie zastanawiać.

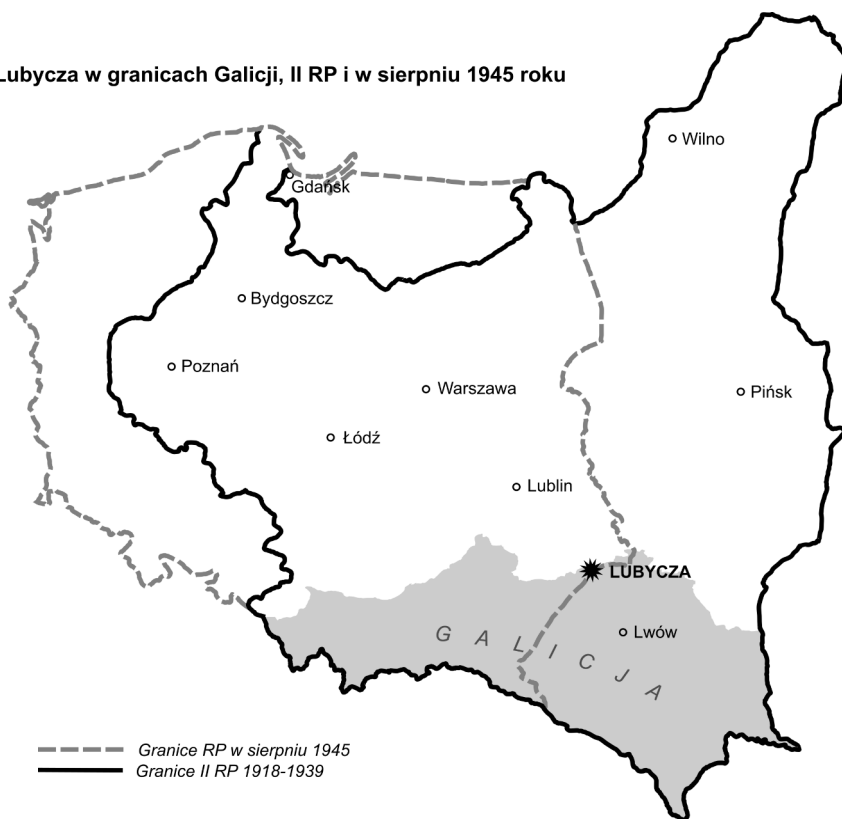
W okresie, o którym opowiada niniejsza książka, takie postrzeganie Lubyczy zmieniało się kilkakrotnie. W tym na pewno dwa razy w sposób na tyle trwały, aby nowe pokolenia Lubyczan były w stanie wyrobić sobie i przyjąć za pewnik poczucie, że jest tak, jak Lubyczę zastali. A był to stan zgoła odmienny od współczesnego.

W okresie Galicji, czyli przed rokiem 1918, położenie Lubyczy było niezwykle podobne do dzisiejszego, z tą jednak różnicą, że do granicy należało udać się na zbliżony dystans, lecz w dokładnie odwrotnym kierunku (przez kilka lat granica przebiegała nawet tuż pod Lubyczą, bowiem Bełzec znajdował się w granicach Królestwa Kongresowego).

W roku 1918 wszystko zmieniło się tak bardzo, że na osi wschód-zachód Lubycza znajdowała się od wschodu w jednej trzeciej drogi ku centrum, radykalnie zmieniając geograficzną perspektywę. Co więcej, znajdowała się tuż przy wschodnich granicach Centralnego Okręgu Przemysłowego! I któż może

wiedzieć, jak mogłoby to wyglądać, gdyby nie II wojna światowa i późniejsza Akcja H-T, oddająca w ręce radzieckie bogate złoża węgla, potwierdzone w roku 1947 w okolicach pobliskiego Uhnowa. Duchy dawnego potencjału wracają z rzadka w postaci wątpliwie zdobiących krajobraz szybów, jak w Szaleniku w roku 2012²⁸.

Lubycza w granicach Galicji, II RP i w sierpniu 1945 roku

W ten oto sposób dowiadujemy się, jak ustawić dziejowy pryzmat, aby barwy i cały koloryt rzeczywistości, jaką możemy dzięki nim zobaczyć, pozwalały nam dostrzec ówczesny świat we właściwym świetle.

Aby zobaczyć go jednak także z właściwą ostrością, do tego specyficznego, optycznego przyrządu, który próbujemy właśnie zbudować – do tej osobliwej lunety, która pomoże nam dostrzec i zrozumieć Lubyczę, o jakiej pisały lwowskie gazety – musimy dodać kilka filtrów i odpowiednio je z sobą zestroić.

28 Chodzi o realizowane przez PGNiG odwarty kontrolne w poszukiwaniu gazu łupkowego, jakie były w tamtym czasie prowadzone na terenie gminy Lubycza Królewska i sąsiednich gmin

Bezirke, Gemeinden, Ort- schaften, Gutsgebiete (Powiaty, gminy, miejsc a, obszary dworskie)	Häuser (domy)	Anwesende Bevölkerung (Ludność obecna)							Umgegr. der einheim. Bevolk. (język towarzys. ludnos. obec.)				
		männlich (męska)	weiblich (żeńska)	zusammen (razem)	Confession (wyznania)	rom.-kat. (rzyms.- katol.)	gr.-kat. (grecko- katol.)	israelit. (izraelskie- kiego)	andere (innego)	deutsche (niemiecki)	polnische (polski)	ruthenische (ruski)	andere (inny)
Pomłynów, Dorf mit z. H. (wieś z rozl. dom.) Moszczana	107	278	275	553	.	531	22	.	.	.	.	553	.
Stara wieś, Dorf mit z. H. (wieś z rozl. dom.): Łucyki, Ganezary, Nowy świat, Dąbrowka, Jonieze, Pod górą, Za stawem	232	612	651	1266	7	1226	33	.	19	6	1241	.	
G.-k. Pr. — gr. kat. pl.	90	301	283	584	16	560	8	.	6	24	554	.	
Kornie (Dorf, wieś) . .													
Ławryków, Dorf mit z. H. (wieś z rozl. dom.): Horb, Sały, Togany, Wichcie, Daehy, Smu- hy, Koptie, Szmygle, Biszków, Paneczyszyny, Małdryki	247	605	628	1233	.	1180	53	.	53	.	1180	.	
Sałycha, Brzezina . . .													
Sch. — szk.													
Lubycza Dorf, Lubycza wieś oder (lub) Lu- bycza kameralna, Dorf mit z. H. (wieś z rozl. dom.): Łużki, Łysy, Sołtysy, Świecie, Pawliszcze, Dęby, Gruszkki, Borysy, Mrzy- głody, Ruda	162	423	495	918	34	884	.	.	.	14	904	.	
Lubycza kniazie, Markt mit z. H. (miasteczko z rozl. dom.): Stara- wieś, Dęby, Gruszkki, Rudki, Weresica, Paw- liszcze, Kołajce, Maj- dan, Zatyłe	261	689	689	1378	21	1342	15	.	15	19	1344	.	
G.-k. Pr., Sch., P. — gr. kat. pl., szk., p.													
Lubycza Markt, Lubycza miasteczko oder (lub) Lubycza królewska, Markt mit z. H. (mia- steczko z rozl. dom.): Netreba, Szalenik, Dę- by, Wygoda, Świecie, Gruszka, Wertoka, Pawliszcze, Dąbrowka	107	319	335	654	89	22	543	.	552	82	20	.	
Manasterek, Dorf mit z. H. (wieś z rozl. dom.): Zaglina, Mziałków kat, Iwanice	144	386	391	777	18	745	14	.	14	12	751	.	
Mosty małe, Dorf mit z. H. (wieś z rozl. dom.) Miasteczko	105	238	233	471	20	307	144	.	144	26	301	.	

Figura 2: Fragment strony opublikowanych w Wiedniu w 1886 roku specjalnych repertoriów miejscowości królestw i krajów reprezentowanych w Austriackiej Radzie Państwa dla Galicji, oficjalnie porządkujących strukturę administracyjną miejscowości wraz z przysiółkami; warto zwrócić uwagę na niezwykle ciekawe statystyki, a także przynależność niektórych wsi (na przykład Dęby) do różnych gmin (ze zbiorów autora)

Filtr 1: Jedna, czy trzy?

Odpowiedź na to pytanie nie jest trywialna i wymaga zbudowania jasno określonego kontekstu, który pomoże nam pogodzić różne punkty widzenia, włącznie z uzasadnieniem tytułu niniejszej książki.

W czasach, o których piszą gazety lwowskie, wielokrotnie mówi się o Lubyczy w sposób bardzo niejednoznaczny, odnosząc się do niej po prostu przez użycie głównej nazwy, w jej podstawowej formie. W rzeczywistości ówczesna Lubycza składa się z trzech odrębnych części i gmin, które rozróżnia się poprzez nadanie im różnych uzupełnień nazwy. Świetnie obrazuje to oficjalny dokument cesarski z roku 1886, zaprezentowany jako figura 2.

Tytuł książki odnosi się do dzisiejszej nazwy Lubyczy, przy czym największą trudność stanowi tu perspektywa, w której granice dawnej Lubyczy wybiegały znacznie poza jej dzisiejszy obszar. Mówiąc o Lubyczy, będziemy mieć zawsze na myśli cały zespół osadniczy, chyba że jego części będą konkretnie wskazywane.

Czytając teksty z gazet lwowskich, należy pamiętać, że Lubycza oznaczała niegdyś spory obszar o znacznej rozciągłości. Wspomniany wyżej dokument doskonale opisuje, jakie dzisiejsze, odrębne miejscowości należy mieć na uwadze, gdy czytamy o Lubyczy i jej częściach.

Filtr 2: Jak to jest z tą nazwą?

Nie dość, że o Lubyczy musimy myśleć, jak o trzech różnych częściach w jednym organizmie, to okazuje się, że każda z tych części z czasem zyskuje kilka wersji nazw – po pierwsze w związku z istnieniem różnych tradycji prawno-administracyjnych, po drugie poprzez różne zniekształcenia i skojarzenia, a po trzecie zwyczajowo, poprzez nawiązanie do form dawniejszych.

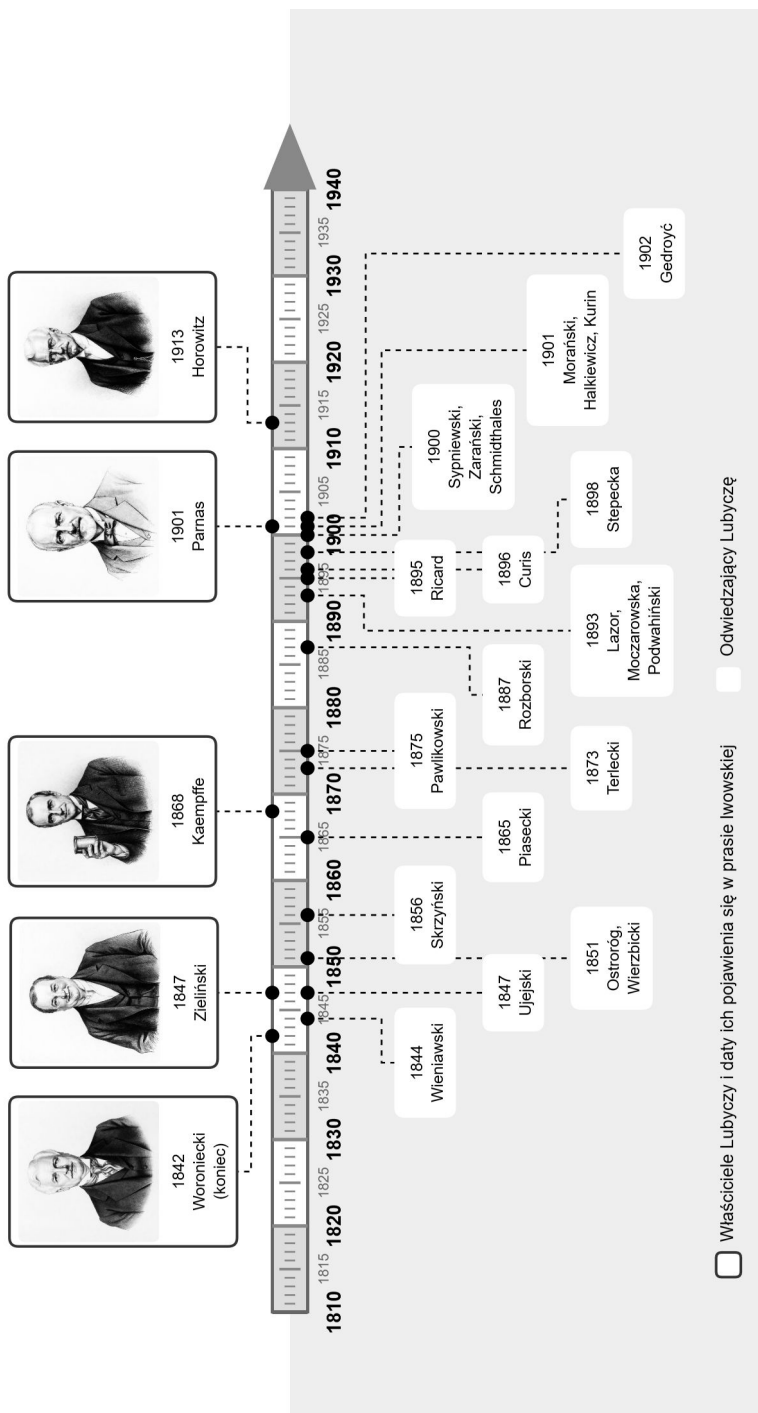
W prasie lwowskiej czytelnik spotka prawdopodobnie wszystkie formy nazwy Lubycza, jakie pokazałem w figurze 2. W prasie austriackiej i niemieckiej można też spotkać łacińską formę Lubyczy Królewskiej – pięknie brzmiącą *Lubycza Regale*. W literaturze spotyka się niekiedy błędne zaszeregowania w stylu: Lubycza Kameralna (miasteczko i wieś), co oczywiście należy traktować jako jedną – kameralną wieś, lub dwie odrębne miejscowości w zespole osadniczym – miasteczko i wieś.

Dodatkową trudność może stanowić fakt, iż roztoczańską Lubyczę myli się w lwowskiej prasie z Lubczą pod Pilznem²⁹, albo jak kto woli – Lubczą w powiecie tarnowskim³⁰ i odwrotnie, co może być pułapką dla zabieganych czytelników.

²⁹ Na przykład patrz GL/1891/130/2

³⁰ Pilzno znajduje się dziś w województwie podkarpackim i dzisiejszy podział administracyjny nie ułatwia łączenia z nim Lubczy – leżącej dziś w powiecie tarnowskim, w województwie małopolskim.

Kto i kiedy odwiedzał Lubycze?

Rozdział 5. Gospodarka i przedsiębiorczość

Gospodarka i przedsiębiorczość w Lubyczy to temat, który rozpala prawdopodobnie największe emocje i budzi najbardziej jaskrawe rumieńce. Emocje większe nawet od tych, które towarzyszą sporom o sukcesję własności miasteczka. Mamy w tej materii kilka szkół i poglądów, z których jedne przypisują prym wpływowi społeczności żydowskiej i Marcinowi Horowitzowi, inne zaś zwracają uwagę na początkowy wkład Ludwika Zielińskiego w rozwój miasteczka, a jeszcze inne akcentują znaczenie dokonań rodziny Kaempffów.

Na szczęście prasa lwowska rozjaśnia wiele z tych dylematów i, nie pozostawiając złudzeń, dostarcza odpowiedzi na wiele pytań, w mojej ocenie raz na zawsze kończąc ów spór.

Zanim jednak zajmiemy się analizą prasową poszczególnych inicjatyw i przedsiębiorstw, zobaczymy, co słychać w tym temacie w ogóle.

Przede wszystkim należy wyjaśnić, że przedsiębiorczość w Lubyczy rozwijała się koncentrycznie, jak fale po wrzuconym do wody kamieniu. Po pierwsze, w centrum powstawały drobne zakłady i firmy usługowo-handlowe, które zaspokajały potrzeby miejscowości. Na drugim kręgu znalazły się istniejące już w czasach Ludwika Zielińskiego niewielkie fabryki i zakłady o lokalnym znaczeniu (w rzeczywistości podobne zakłady wielokrotnie istniały w podobnych, a nawet w sąsiednich majątkach), przejmowane później przez kolejnych właścicieli Lubyczy. To ich funkcjonowanie i znaczenie jest wielokrotnie przeceniane i wykorzystywane do ekspozycji niepoprawnych i nieopartych na źródłach tez. W końcu mamy prawdziwy ewenement i rzecz o niespotykanej ani wcześniej, ani później skali – zaspokajającą zapotrzebowanie połowy Galicji fabrykę z prawdziwego zdarzenia, której funkcjonowanie wywiera ogromny wpływ na dynamikę rozwoju lokalnej infrastruktury.

Na najniższym szczeblu pojawiają się zakłady i firmy, które zgodnie z ówczesnym prawem wpisywane są do rejestru handlowego. Oto pierwszy znany wpis, dotyczący rejestracji przedsiębiorstwa w Lubyczy:

GL/1883/96/9

L. 51208. (2178)

C. k. sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza niniejszem, że firma „**Pinkas Bier i spółka**” **dzierżawa propinacyi w Lubyczy kameralnej** w rejestr handlowy dla firm spółkowych dnia 19go listopada 1882 wpisana została, i przy niej uwidoczniono, że współnikami jawnymi

są: Pinkas Bier, Abraham Gottlieb i Markus Gelber, właściciele realności w Lubyczy kameralnej zamieszkali, że spółka zawiązała się dnia 1 stycznia 1881 na przeciąg lat 5, że zatem do 1 stycznia 1886 trwać ma, że siedzibą firmy jest m. Lubycza kameralna, i że uprawnionym do podpisywania spółki jest Pinkas Bier, który pod firmą spółki swoje imię i nazwisko umieszczać będzie.

Lwów, dnia 25 listopada 1882.

Firma dotrwała do roku 1909, co dokumentuje dotyczący jej wpis:

GL/1909/11/10

L, cz. Firm. 1954/8 (268)

I. Wykreślono z rejestru firm pojedynczych i spółkowych jako nieistniejące już i z powodu odpisania podatku.

(...)

PROPINACJA

Za tym tajemniczym słowem kryje się w rzeczywistości wyłączne prawo do produkcji i sprzedaży napojów alkoholowych na terenie danego majątku ziemskiego lub gminy. W Galicji prawo to przysługiwało właścicielom dóbr ziemskich i było jednym z najważniejszych źródeł ich dochodów. W praktyce właściciele rzadko prowadzili szynki osobiście – najczęściej wydierżawiali prawo propinacji przedsiębiorcom, z reguły pochodzenia żydowskiego, którzy prowadzili karczmy i szynki na terenie majątku. Propinacja została zniesiona w Galicji ustawą z 1889 roku, jednak okres przejściowy i wykup praw propinacyjnych trwały jeszcze wiele lat. Firma „Pinkas Bier i spółka” to podręcznikowy przykład działania systemu propinacyjnego. Właściciel dóbr Lubyczy Kameralnej posiadał wyłączne prawo do sprzedaży alkoholu na terenie swojego majątku, ale sam tego prawa nie wykonywał. Zamiast tego wydierżawił je trzem żydowskim przedsiębiorcom, którzy w praktyce prowadzili szynki i karczmy, ściągali zyski ze sprzedaży alkoholu, a właścicielowi płacili ustaloną kwotę dzierżawy.

I tu właśnie zamyka się klamra z wcześniejszą zapowiedzią o „luce, którą wypełniają Żydzi” (patrz rozdział czwarty). Mechanizm był prosty: właściciel ziemski zarabiał na dzierżawie, nie brudząc sobie rąk handlem alkoholem, a Żydzi – jako dzierżawcy propinacji – stawali się w oczach ludności tymi, którzy „rozpijąją lud”. Publicyści atakowali więc nie system propinacyjny sam w sobie, lecz jego wykonawców. To klasyczny mechanizm, w którym winę za strukturę ekonomiczną przerzucano na pośrednika. Będzie on również widoczny w prasowych tekstach w dalszej części rozdziału.

6. Siedziba firmy: Lubycza kameralna.
 Brzmienie firmy: „Pinkas Bier i Sp.”.
 Przedmiot przedsiębiorstwa: dzierżawa propinacyi.
 (...)
 C. k. Sąd krajowy, jako handlowy Oddział IV.
 Lwów, dnia 25 grudnia 1908.

Jest to znakomity obraz typowej lokalnej firmy lubyckiej, ukierunkowanej na zaspokajanie potrzeb miejscowej społeczności.

Na szczęblu drugim można wymienić wszelkie typowe formy przedsiębiorczości, jakie funkcjonowały w ówczesnych majątkach ziemskich. W przypadku Lubyczy możemy wspomóc się licznymi zestawieniami, aby odtworzyć ich strukturę. Spójrzmy zatem, co w numerze 22 z roku 1904 pisze *Przemysłowiec: tygodnik popularny dla spraw techniki i przemysłu*:

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

(...)

Drut drzewny: Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa (na zapalki i forniry).

(...)

Fajanse: Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa (naczynia fajansowe i cegły ogniotrwałe).

(...)

Konserwy:

Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa. Konserwy jarzynowe i obrót handlowy

Mówiąc o przedsiębiorczości tego typu, warto mieć na uwadze firmy mające siedziby w innych miastach (a więc w sposób wątpliwy pracujące na rzecz majątku Lubyczy), konsekwentnie pomijane w literaturze, jak na przykład ta:

GL/1899/62/11

L. cz. firm. 963 sp. III 123 (1576)

C. k. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza, że firma A. Silbiger i G. Reiber została dnia 2 sierpnia 1898 wpisana do rejestru dla firm spółkowych i że przy tem uwidoczniono, że główną siedzibą spółki jest miasteczko Cieszanów, że:

1. spółka handlowa jest jawną,

2. **jawnymi spółnikami są Abraham Henoch Silbiger i Godel Reiber właściciele tartaku parowego w Szaleniku (ad Lubycza kameralna) i handlarze drzewem zamieszkali w Cieszanowie,**

3. Spółka rozpoczęła swą działalność dnia 1 marca 1895 i że

Rozdział 7. Wojsko i żandarmeria

Lubycza, choć niewielka, to znajduje się w teatrze wielu różnych działań militarnych, a jej mieszkańcy biorą udział w kampaniach największych konfliktów w historii, rozchodząc się po świecie i jego zakamarkach, często bez śladu.

Niniejszy rozdział to zbiór materiałów prasowych, które mniej lub bardziej pośrednio łączą Lubyczę z wojskiem, wojnami, a także utrzymaniem porządku w wymiarze lokalnym.

Napoleon

GL/1812/69/4

Teatr Woyny

List ieden z nowo odzyskaney Polski Prowincyi zawiera te słowa: – „Napoleon pracuie, powiedzieć można dzień i noc, a kilka godzin tylko na sen poświęca. Wojsko samém tchnie męztwem, a postęp iego w kraiu, który Rossyanie nieprzebytym sądzili, iest dowodem wyższej iego waleczności. Niczego wojsko nie żąda bardziéy, iak téy chwili, w którémby nieprzyjaciel stanąć raczył na mieyscu. Ale nie zdoła ón dotrzymać stanowiska; i bagna iego, w których tyle ma ufności, uyrzą ieszcze ów dzień, w którym zwycięzca Piotra W. (Karol XII.) przebył ie prawie suchą nogą. Niemęztwo tak ogarnęło Rossyanów, iż tysiące żołnierzy porzucaią wojsko, i na wszystkie pierzchaią strony. Wszystkie prawie korpusy cofaiące się przed bronią Francuzką, w naywyższym są nieładzie.

(...)

Gazeta Wiedeńska umieściła d. 19. Sierpnia dalszy ciąg wypisu z dziennika działań C. K. Austriackiego korpusu posiłkowego:

(...)

– Dnia 18. Lipca pociągnął C. K. korpus posiłkowy dwoma kolumnami do Nieświeża; iedna udała się głównym gościńcem na Słonim, druga pod sprawą Feldmarszałka – Porucznika Barona Frimont na Pińsk i Łohiczyn. **Rotmistrz Paulini napadł tegoż dnia (tj. 18 lipca 1812 roku; przyp. autora) na kommandę rossyyską stojącą koło Lubiczy i poymał Office-ra wraz z ludźmi i końmi.** Nadeszły posiłek nieprzyjacielski został przy téy okoliczności przez Porucznika Hrabiego Forgacs z pomienionego pułku Huzarów rozgromiony i rossyyski dowódzca zabity.

To fantastyczne znalezisko jest relacją z prawdziwej potyczki! Rotmistrz Paulini atakuje rosyjski oddział stacjonujący koło Lubyczy, chwytając oficera wraz z żołnierzami i końmi. Gdy nadchodzą rosyjskie posiłki, porucznik hrabia Forgacs z pułku huzarów rozbija je, a rosyjski dowódca zostaje zabity. Tekst ten jest częścią raportów z działań korpusu austriackiego operującego na tym odcinku frontu.

Co ciekawe, ta sama strona, z której pochodzi cytowany tekst, zawiera też odezwę generała Amilkara Kosińskiego, jaką wydaje on 15 sierpnia z kwatery głównej w Hrubieszowie – czyli również z terenów bardzo bliskich Rawie Ruśkiej i Lubyczy! Kosiński wzywa w niej obywateli Wołynia, Podola i Ukrainy do powstania przeciw Rosji.

To dowodzi, że okolice dzisiejszego pogranicza polsko-ukraińskiego w 1812 roku są areną rzeczywistych działań wojennych!

„Szpital” Ludwika Zielińskiego

W rozdziale drugim czytelnik poznał postać Sabiny Zielińskiej, która z bezkonkurencyjną werwą i fantazją gości we dworze różne, potrzebujące pomocy osoby. Tym razem spojrzmy na notatkę prasową dotyczącą jej męża. Prawdopodobnie to ten incydent zapoczątkował legendę dworskiego „szpitalika”.

GL/1866/159/1

Część urzędowa.

(Dalszy ciąg ofiar patriotycznych z powodu wojny.)

(...) Gminy chrześcijańska i izraelicka w Rawie urządziła szpital na 15 wojowników na czas potrzeby; dziedzic Rawy W. Józef Jabłonowski bierze 2 rannych wojowników jakiegokolwiek stopnia a **dziedzic Lubyczy W. Ludwik Zieliński podobnie 2 lekko rannych wojowników a mianowicie 1 c. k. oficera i 1 szeregowca.**

Właściciel domu Leon Bodenstein kupiec w Rawie i p. Zygmunt Rucker aptekarz we Lwowie odstępują bezpłatnie pokój z kuchnią w swej realności w Rawie, na urządzenie szpitalu. Aptekarz w Rawie p. Jan Distl dostarczać będzie lekarstw bezpłatnie, a Dr. Kiebitz w Rawie zobowiązał się pielęgnować bezpłatnie wojowników tamże umieszczonych. (...)

Tę czynną patriotyczną gotowość do ofiar podaje się z wyrazem zupełnego uznania do wiadomości powszechnej.

Z c. k. Prezydium Namiestnictwa.

Lwów, 9. lipca 1866.

Posterunek żandarmerii

Porządku na lubyckich uliczkach (o ile ówczesne błotniste drogi można tak nazwać) i w najbliższej okolicy pilnuje żandarmeria, a pierwsza wzmianka o posterunku tej formacji w Lubyczy pojawia się w środowym wydaniu *Gazety Lwowskiej* z dnia 4 grudnia 1872 roku.

“ **GL/1872/281/1 (patrz też: GN/1872/334/1)**

Dziewiętnaste posiedzenie Sejmu krajowego
z dnia 3. grudnia 1872.

Początek o godz. 6. min. 20 wieczór. Ze strony rządu: Wiceprezydent
c. k. Namiestnictwa p. Oswald Bartmański. Obecnych posłów: 105.

Po przyjęciu protokołu p. Szott zapytuje przewodniczącego komisji
drogowej, kiedy załatwioną będzie petycja Wydziału powiatowego
w Mościskach. P. Kirchmayer odpowiada, że petycja ta znalazła
załatwienie w projekcie do ustawy o sieci dróg.

Między petycjami świeżo nadesłanymi znajdują się następujące:
zwierzchność gminy Lubyczy prosi o ustanowienie w tem miasteczku
posterunku żandarmerii, ...

“ **GL/1873/116/1**

Część nieurzędowa.

Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego za czas
od 1. do 30go kwietnia 1873.

Wydział krajowy postanowił odstąpić c. k. Prezydium Namiestnictwa
a to ze stosownem poparciem następujące petycje sejmowe:

(...)

3. Gminy Lubyczy o utworzenie tamże posterunku żandarmerijnego.

“ **GL/1873/167/1, DP/1873/173/1**

Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady Wydziału krajowego za czas
od 1. do 30. czerwca 1873.

(...)

Wydział krajowy przyjął do wiadomości zawiadomienie Prezydium
c. k. Namiestnictwa, iż postanowiło dla niezbędnej potrzeby ustanowić
nowy posterunek żandarmerijny w Pleśnie w powiecie Tarnowskim,
wskutek czego zaprojektowany nowy posterunek w Piwnicznej w powie-
cie Nowosądeckim zaniechanym być musi; tudzież iż posterunki żandar-
meryjne, które miały być urządzone w Tymbarku i Bełzcu ze względu na
stosunki miejscowe w Skrzydlnej i Lubyczy ustanowione będą.

Indeks osób

A

Acker, Chaja.....241
 Acker, Leibie.....241
 Acker, Schmil.....241
 Adamczyk.....477
 Ader, Michał.....215
 Agopowicz.....218
 Albrecht (arcyksiążę).....510
 Alster, Debora z Reichensteinów.....241
 Alster, Henoch.....504
 Alster, Oziasz.....235, 238
 Alster, Perla.....504
 Altenberg, Herman.....339, 342
 Altenberg, Zuzanna.....339
 Altenbergowa, Chaja.....338-342
 Altmann, Dawid.....377
 Altschüler, Izidor.....459
 Altschüller, Uszer Selig...390, 391
 Altschüller, Wolf.....504, 505
 Altyński, Adam.....396
 Altschüler, Mozes.....390, 391
 Angielski (sędzia)...346, 347, 349, 350, 352
 Antoniewicz (sędzia)....361, 389, 390
 Antoniewicz, Władysław.....146
 Artymowiczowa.....153
 Aszkenazy, Abraham.....367
 Aulich.....197
 Auspitz.....301

B

Bach Alexander, von.....21
 Bach, Johann Sebastian.....64
 Badeni (hrabia).....420, 422, 423, 428, 429
 Badeni, Stanisław (hrabia).....440
 Balicka, Jewka.....497
 Balicki, Tymko.....497
 Balk, Stanisław.....339
 Balsam, Nute Jakób.....517
 Banach, Oleksa.....496
 Bandel (dr, adwokat)....346, 349, 357
 Bandrowski, Jan.....293
 Barczowa.....480
 Bartmański, Oswald.....300, 431

Barwicz.....307
 Batorski (komisarz).....367
 Baumwohl, Szame.....12
 Bayer, Karol.....182
 Bech, Dmytro.....310
 Bedaszewski (sędzia).....74, 379
 Belmos, Jurko.....497
 Bem, Józef.....20
 Bendl (dr, adwokat) 346, 347, 349, 350, 357
 Bendl/Bandel (dr, adwokat)....375
 Beneszek.....480
 Berger, Iry.....234
 Berliner (adwokat).....363
 Berlińska, Paulina.....155
 Berner (dr).....247
 Bernfeld (dr).....233
 Bernstein, Józef.....214
 Besz, Onufry.....369
 Białas, Stanisław.....349, 356
 Białoskórska.....153
 Białoskórski.....385
 Białozorow.....352
 Bidonoga, Hryć.....229
 Biegeleisen, Józef Chaim.....248
 Biela, W.....146
 Bielawski, Józef.....472
 Bielec, Władysław.....494
 Bielecki, Roman.....459
 Bieliński.....217
 Bieńkowski, Dionizy.....380
 Bier, Pinkas.....126, 128
 Bierzeki, Jan.....319
 Biliński, Feliks.....121
 Biłok (adwokat).....403
 Biłonoga, Jacek.....83
 Birnbaum, Jakub.....294
 Bischoff de Westheim, Ferdinand.....76
 Bischoff Widderstein, Albin.....76
 Bisłoborski, Józef.....482
 Biszko, Ihnat.....366
 Biszko, Iwan.....388
 Biszko, Michał.....366, 367
 Biszko, Mykita.....367
 Blaim, Johann.....417
 Bleicher, Izaak Nuchim.....323
 Blum, Abraham.....66
 Blumenfeld, Wolf.....234
 Blumówna, Helena.....196, 204

Błaszkwicz, Tomasz.....472
 Błażejowski (dr, adwokat)....334, 335
 Błoński, Józef.....239
 Błoński, Karp.....315, 316, 402
 Błoński, Maksym.....367
 Bocheński, Z.....146
 Boczkowski, Ludwik.....381, 382
 Bodek (dr, adwokat).....341
 Bodek, Joachim.....466
 Bodenstein, Leon.....299
 Bodyński.....200, 436, 438, 450
 Bogusławski, Stefan.....396
 Bonaparte, Napoleon.....19, 298
 Borecki (dr, adwokat).....334
 Bornstein, Sender.....368, 369
 Borowiec (dr).....392
 Boyerowa.....340
 Breckner, Chaim.....378
 Breuer, Jan.....218
 Breuer, Józef.....428, 430, 438
 Brogowski, Marcin.....222
 Bromberg (adwokat).....379
 Bronstein, Sender.....368, 369
 Bruekner, Chaim.....378
 Brunicki, Julian143, 144, 152, 196
 Brykczyński.....218
 Bućkowski, Trofim.....315, 316, 402
 Buła (ks.).....348
 Bund (dr, adwokat).....323, 324, 358
 Buraczyński, Józef.....295
 Burzyński, Jan.....415
 Burzyński, Józef.....475
 Buszak (prokurator).....358, 361
 Butryn, Oleksa.....367

C

Cegliński.....104
 Cham (poseł komunistyczny).....74, 315, 316, 400
 Chechłowski.....307
 Chełmoński, Józef.....521
 Chmiel, Kaśka.....83
 Chmil, Katarzyna.....309, 310
 Chrzanowski.....423
 Chrzanowski (starosta).....315, 316, 332, 402, 434
 Chyliński (sędzia).....323, 324

Cichocka, Karolina.....	498
Cichocki, Wincenty.....	498
Ciecieregą, Jan.....	475
Cielecki Zaremba, Artur.....	218
Cieński, Bogusław.....	297
Cieński, Leszek.....	218
Cieński, Tadeusz.....	218
Cieślik.....	367
Cikowski, Antoni.....	340
Cikowski, Władysław.....	340
Cioch, Józef.....	495
Cioch, Maria.....	495
Coronini.....	301
Cozac.....	341
Curiłk, Karolina.....	386
Curio, Alfred.....	207
Curis, C.....	82
Czajkowska.....	153
Czajkowski (komisarz).....	173
Czajkowski, F.....	146
Czajkowski, Ignacy Berynda.....	57
Czajkowski, Józef.....	84
Czajkowski, Wincenty.....	14
Czaparowski, Leon.....	495
Czarnecki, Henryk.....	8
Czartoryski, Witold.....	218
Czejkowska, Brygida.....	76
Czekan, Daniel.....	310
Czemeryński (prokurator).....	393
Czereba, Franciszek.....	330-332
Czermak (adwokat).....	78
Czestny, Władysław.....	383
Czeszer (dr).....	229
Czobot, Maria.....	495
Czop, Stanisław.....	231
Czornij, Józef.....	222, 245
Czornobaj, Frochim.....	278
Czubaty, Antoni.....	475
Czułowski, Mieczysław.....	477
Czumada, Teofil.....	377
Czwajdziński, Antoni.....	343
Czyż, Jan.....	495

D

Dachs, Freidzia.....	247
Danek (prokurator).....	361-363
Daniłowicz (dr).....	123
Datkiewicz (ks.).....	142
Davies, Norman.....	19, 40, 491
Dawid, Marek.....	488
Dąb, Markus Dawid.....	234
Dąbrowski (wiceprezydent).....	506
Deba, Jan.....	310
Dec, Jan.....	395
Dembowska, Eleonora.....	339-341
Demko, Iwan.....	374
Denko, Hryńko.....	400
Dęba, Anna.....	243
Dęba, Jewka.....	243
Dębski, Napoleon.....	383
Diamand, Maurycy.....	295
Diduch.....	343
Diduch, Michał.....	310
Distl, Johann.....	228, 299

Dlouhy, Karol.....	138, 196
Dmytruk, Mikołaj.....	254
Dmytruszka, Hryń.....	278
Dniestrzański (poseł).....	104
Dolański (adwokat).....	57
Dołęga-Mostowicz, Tadeusz.....	386
Dołynna, Jewka.....	496
Dołynny, Fedko.....	496
Dołynny, Iwan.....	496
Domiczek (sekretarz).....	334
Doroszowa, Olga.....	519
Dorożewski, Napoleon.....	68
Doschott.....	218
Drazcka.....	352
Drexler.....	384
Drexler (sędzia).....	324
Drohojewska (hrabina).....	480
Dubowiec, Maksymilian.....	475
Duda, Michał.....	497
Dudziński, K.....	148
Dudziński, Karol.....	151
Dukiet (sędzia).....	392
Dulęba (dr).....	340, 385
Duniecki (adwokat).....	76
Duniewicz (sędzia).....	334, 336, 337
Dutkiewicz, Antoni.....	148
Dulowski (dr, prokurator).....	341
Dzbański, Konstanty.....	478
Dziedzic, Wojciech.....	86
Dziedzielewicz (dr).....	337
Dziura, W.....	368
Dzwonkowski.....	432

E

Ederowa.....	153
Ehrenreich, Salomon.....	241
Ehrenreich, Szul.....	241
Ehrensłowa.....	480
Ehrmann, Blima.....	242
Elżbieta Bawarska (Sisi).....	505
Ende, Naftale.....	238
Engel, Abe.....	392
Engelmanówna, Marya.....	475
Erlach Franz, von.....	60
Ettinger, Izak Aron.....	489, 490
Ewyn (dr, adwokat).....	346, 350, 351, 356, 357

F

Falek, Mechel.....	379, 380
Faliński.....	341
Falk, Binem.....	66
Falusiewicz, Łukasz.....	310
Fedaj, Anna.....	83
Fedaj, Jan Iwan.....	310
Fedak, Hryń.....	496
Fedak, Stefan.....	346, 350
Feder, Abisz.....	368, 369
Feder, Bubin.....	261
Feder, Chaim.....	284
Feder, Jakub.....	254
Feder, Kopel.....	390-392

Feder, Maks.....	390-392
Feder, Mischl.....	368, 369
Feder, Samuel Lelzor.....	380
Federbusch, Hersch.....	228, 254
Federowicz, Tadeusz.....	218
Fediuk, Petro.....	496
Feigl (dr).....	335
Feliksilk, Michał.....	396
Ferdynand I.....	20
Ferst, Wolf.....	370-374
Feuer, Jan.....	295
Finkelstein, Fani.....	339, 342
Finkelstein, Józef.....	341
Firek, Wojciech.....	141
Firlasiewiczowa, Rozalia.....	351
Firlej.....	433
Fischery, Karolina Augusta.....	76
Flaschner, Szymon.....	475
Flis (ks.).....	348, 353
Foerster, Otto.....	147
Folis (ks.).....	104, 348
Folusiewicz, Iwan.....	363
Folusiewicz, Józef.....	253
Forgacs (hrabia).....	298, 299
Franciszek I.....	19
Franciszek Józef I.....	20-22, 63, 65, 130, 138, 142-144, 196, 480, 481, 505
Frankl, Izidor.....	169
Franko, Iwan.....	17
Franzoss (Franzos), Jakub.....	255, 256
Frączkowski, Franciszek.....	401
Fredko, Danyło.....	329, 330
Freege.....	143, 144
Freysinger, Szmul.....	319
Frimont (baron).....	298, 299
Frisch, Klara.....	482
Fruchter, Szymon.....	415
Fruchtman (dr, adwokat).....	361
Fura, Henia.....	327

G

Gamada, Anna.....	408
Gartenberg.....	295
Gaweł, J.....	341
Gawryś, Ryszard.....	54, 65, 68, 264
Gedroć.....	82
Gelb (adwokat).....	380
Gelber, Abraham Leibia.....	496
Gelber, Józef.....	238
Gelber, Markus.....	218, 238
Gelber, Mincia.....	238
Gidlewska-Obremska, Józefa (z Arbersbauerów).....	518
Gizela (arcyksiężna).....	413
Glaser.....	148
Głodowicz, Antoni.....	401
Głuszkiewicz (dr, adwokat).....	346, 349, 350
Gnapp, Mikołaj.....	503
Gniewosz.....	423
Gnoiński (adwokat).....	76, 306, 506
Gnoiński, Jan.....	422, 429

Gödl, Kurt.....	50
Godlewski.....	171
Goldbaum, Dawid.....	294
Goldberg (dr).....	229
Goldhammer.....	295
Goldstern.....	295
Goliński, Stanisław. 143-145,	195
Gołaszewski, Stanisław.....	218
Gołębowski, Franciszek.....	153
Gołogórski (dr).....	309
Gołuchowski, Adam.....	214
Gołuchowski, Agenor.....	432
Gorgol, Ignacy.....	363
Gottlieb (Gotlieb), Abraham.....	126
Gottlieb (Gotlieb), Anschel.....	233
Gottlieb (Gotlieb), Elias.....	261
Gottlieb (Gotlieb), Gittla.....	241
Gottlieb (Gotlieb), Jossel 228, 229	
Gottlieb (Gotlieb), Salomon... 12,	218, 219, 242
Götzkiej, Wilhelm.....	408
Górak, Jan.....	44
Górka (poseł).....	474
Górka, Paweł.....	66, 503
Górka, Władysław... 121, 122, 336	
Górowicz, Salomon.....	309
Grabowski (inspektor P.P.).....	96
Graszak, Stanisław.....	284
Grauer, Oser.....	247
Griesswald, Jan.....	68
Groedl.....	215
Gross.....	422, 423
Gross, Piotr.....	454
Grossang, Markus Hersz. 383, 387	
Grossaug.....	383, 387
Grossaug, Markus Hersz. 383, 387	
Gruber, Nuchim.....	366
Gubatta, Rudolf.....	279
Gustawowa, Marya.....	472
Gutowski, Zenon.....	341, 408

H

Halicz, Paraszka.....	229
Halkiewicz, K.....	82
Halkiewicz, Michał.....	136
Haller, Józef.....	91
Halski, Antoni.....	138, 196
Halycz, Jan.....	310
Hałuszka, Jan.....	360
Hałuszka, Mikołaj.....	360
Hałuszka, Piotr.....	360
Hankiewicz (adwokat).....	389
Hans, Naftali.....	261
Haringerowie.....	204
Hartwig, Wilhelm.....	13, 253
Hassewicz (dr).....	295
Hauben, Dawid.....	310
Hausner.....	217, 302
Hawlicki, Antoni.....	469
Hawranek, Emanuel.....	141
Hayderer (prokurator).....	386
Hayderer (sędzia).....	358
Hecht, Józef.....	397
Heiber, Wolf.....	242

Hein, Pauline Martha.....	136
Hellmann, Josl.....	237
Hermelin, Abraham.....	388
Hernbal, Adolf Rafał.....	368, 369
Heschel, Dawid.....	364
Hibl (prokurator).....	323, 358
Hippmann, Rudolf.....	459
Hirsch, Chaim.....	338
Hirsch, Henryk 334, 335, 337, 338	
Hirszler (biskup).....	480
Hitler, Adolf.....	22
Hlibowicki (dr).....	104
Hnidecowa, Petronela.....	477
Hoenigsinnann (dr, adwokat).....	322
Holicz, Michał.....	497
Hołowaczyński, Iwan.....	349
Hołowka, Stefan.....	84, 240, 353
Hołowka, Mikołaj.....	310
Hołowka, Wasyl.....	216
Hornfeld, Izak.....	370-374
Horodyski, Leon.....	218
Horodyski, Ludwik.....	214
Horowic, Marcin.....	283
Horowitz, Feige.....	295
Horowitz, Marcin. 14, 42, 70, 71,	73, 77, 126, 131, 156, 165, 166,
169-172, 174, 175, 208, 209, 211,	228, 255-258, 264, 282, 283, 328-
334, 360	
Horoz, Naftale.....	488
Hortwig, Wilhelm.....	253, 255
Hoszowski, Karol.....	68
Howorka, Józef.....	237, 496
Hryciukowa, A.....	361
Hryniuka, Michał.....	310
Hryńcyszyn, Jewka.....	335
Hryńcyszyn, Stefan.....	335
Hübl (prokurator).....	323, 358
Hulimka, Michał.....	218
Hulimkowa.....	153
Hura, Djonizy Roman.....	468
Hurij, Wasyl.....	348, 351, 353
Huth (dr, sędzia).....	346
Hüttner (Huttner), inż.....	330-332
Huzij, Iwan.....	348, 351, 353
Huzij, Marya.....	238
Huzij, Mikołaj.....	310
Huzij, Onyszek.....	310
Huzij, Wasyl.....	403
Huzik, Oleksa.....	348, 351, 353

I

Ihnatowicz.....	200
Iwachow (komisarz).....	356
Iwaniuk, Iwan.....	329, 365
Iwasiuta, Hryń.....	361
Iwulski, Stanisław.....	495

J

Jabłonowski, Antoni.....	294
Jabłonowski, Józef.....	294, 299
Jabłoński.....	295

Jackow, Dmytro.....	496
Jacków, Jakób.....	367
Jakub (kniaź wołoski).....	11
Jalk, Binem.....	66
Jamiński (dr).....	234
Janicki, Michał.....	218
Janikowski.....	477
Janikowski, Józef.....	459
Jankie.....	204
Jankiewicz, Jan.....	481
Janowski (adwokat).....	375
Jarema.....	333
Jaroszowa, J.....	477
Jasiński.....	433
Jaworski (ks.).....	104
Jaworski, Bazyli.....	415
Jaworski, Jan.....	396
Jaworski, Włodzimierz.....	477
Jędrzejewicz, Franciszek.....	278
Jędrzejowicz, Franciszek 101, 213,	278
Jędrzejowicz, Stanisław.....	214
Jędrzejowicz, Waleria.....	513
Jocz.....	217
Jucyniec, Stefan.....	324
Judenberg, Chaim.....	330, 331
Jugendfein, J.K.....	146
Jurczak, Iwan.....	401
Juryniec, Aleksander.....	332
Juryniec, Anna.....	391
Juryniec, Ilko.....	497
Juryniec, Jan.....	310
Juryniec, Jewka.....	229
Juryniec, Michał.....	326, 327, 497
Juryniec, Mikołaj.....	386
Juryniec, Oleksa... 326, 327, 391,	516
Juryniec, Stefan.....	325
Juryniec, Stefan / Jucyniec, Stefan	
.....	324, 325
Juryniec, Teodor.....	311
Juryniec, Wasyl.....	311
Juźwia, Szymon.....	363

K

Kaczowska, Celina.....	146
Kaczyński.....	196
Kadernozki, F.....	181, 182
Kaempff (Kämpf), Alojzy.....	148
Kaempff (Kämpf), Henryk.....	341
Kaempferowicz.....	81
Kaempffe (Kaempfe, Kampfe,	Kampffe, Kempfe, Kempffe, Ko-
empffe, Kämpfe, Kämpffe), Albert	
.....	13, 66, 67, 69, 70, 240
Kaempffe (Kaempfe, Kampfe,	Kampffe, Kempfe, Kampffe, Ko-
empffe, Kämpfe, Kämpffe), E..	81
Kaempffe (Kaempfe, Kampfe,	Kampffe, Kempfe, Kampffe, Ko-
empffe, Kämpfe, Kämpffe), Her-	man. 13, 65-68, 78, 126, 130, 132,
136-142, 176, 178, 180, 196, 211,	